

ΟΚΟΒΑ

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

ΔΕΣΜΩΤΗΣ **НИ**

Εсхил
Пром

Αίσχυλος

етеј

ΒΙΒΛΙΟΤΕΚΑ

ΧΡΟΝΟΣ

Уредник
Предраг Марковић

ЕСХИЛ

ОКОВАНИ ПРОМЕТЕЈ

Превод
Гага Росић

Ойрема
Душан Шевић

Стубови културе
Београд, 2011.

Наслов оригинала:
Αισχύλος ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ

ЛИЦА:

ВЛАСТ и СИЛА, Зевсове слуге, извршитељи
његових наредби, Сила – немо лице

ХЕФЕСТ, Зевсов и Херин син, бог ватре, ружни,
хроми ковач

ПРОМЕТЕЈ, Титан, Јапетов и Клименин
(или Темидин) син

ХОР Океанида, Океанових и Титијиних кћери

ОКЕАН, Титан, бог мора

ИЈА, кћи Инаха, краља Аргоса

ХЕРМЕС, Зевсов и Мајин (по некима Херин) син,
гласник богова

*(На сцену стиуџа Хефестџ, следе ља Властџ и Сила,
водећи везаноџ Прометџеја.)*

ВЛАСТ

Стигли смо на далеки крај света,
у земљу скитску, пустошну.
Хефесте, сада је на тебе ред,
спроведи очеву наредбу, злочинца овога
причврсти за високу урвину,
окуј га ланцима нераскидивим.
Свето умеће стваралачког огња
од тебе је украо и смртницима даровао.
За свој грех мора платити боговима,
да се научи покорности Зевсу,
да заборави на самилост према људима.

ХЕФЕСТ

Власти и Сило, ваша обавеза према Зевсу
овде се завршава, слободне сте;

ја се, међутим, не усуђујем да Бога,
свога рођака, за гребен закујем.
Али ми нема узмака, прекршај је велики
оглушити се о очев захтев.

(Промејџеју)

Умни сине праведне Темиде,
против своје и твоје воље, оковима тешким
прибићу те за стрму хрид,
где људски глас и појава не допиру.
Сунчева жега тело ће ти копнети,
за озвезданом ноћи чезнућеш, бол да ублажи,
док сунце опет не отопи мраз зоре;
патња ће ти бити непресушна,
твој се спасацац још није родио.
То ти је награда за добротинство према људима.
Бог и сâм, гнев богова си занемарио,
њима пркосећи, смртнике наградио прекомерно.
Зато ћеш овој урвини постати будни стражар,
усправан, колена не повијајући.
Вапићеш и тужити улудо,
Зевса нећеш умилостивити,
свака нова власт је немилосрдна.

ВЛАСТ

Пожури, што га узалуд жалиш?
Не мрзиш боговима омраженог Бога,
који је смртницима открио тајне твоје вештине?

ХЕФЕСТ

Спречавају ме сродство и пријатељство.

ВЛАСТ

Слажем се; но, можеш ли да не извршиш
очеву наредбу; не плашиш га се?

ХЕФЕСТ

Увек си била сурова и немилостива.

ВЛАСТ

Нема му користи од твога плача.
Црпиш себе узалудно.

ХЕФЕСТ

Ах, проклети дару мојих руку!

ВЛАСТ

Што би га проклињао? Твој дар
није овоме крив.

ХЕФЕСТ

Камо среће да га неко други поседује.

ВЛАСТ

Све је предодређено, осим за господара богова.
Само је Зевс слободан.

ХЕФЕСТ

Знам, и томе не приговарам.

ВЛАСТ

Онда га окуј ланцима.
Да те отац не казни због оклевања.

ХЕФЕСТ

Халке су спремне.

ВЛАСТ

Сапни му њима руке. Добро стегни
и за хрид га закуј.

ХЕФЕСТ

(окивајући једну Прометјејеву руку)

Завршио сам, за тили час.

ВЛАСТ

Удри јаче, стежи, не попуштај;
довинуће се да и овој муци умакне.

ХЕФЕСТ

Једна му је рука чврсто окована.

ВЛАСТ

Сад му сапни другу, нека научи
да је Зевс паметнији од њега.

ХЕФЕСТ

(закивајући другу руку)

Нико осим њега неће се пожалити на моје дело.

ВЛАСТ

А сада му железним менгелама уклешти груди.

ХЕФЕСТ

Ах, мучим твоју муку, Прометеју!

ВЛАСТ

Опет оклеваш и жалиш Зевсове непријатеље?
Пази да себе не ожалиш!

ХЕФЕСТ

Ужас несагледиви!

ВЛАСТ

Достојан његовог дела.
Бедра му сада железом опаши.

ХЕФЕСТ

И то ће доћи на ред, превише заповедаш.

ВЛАСТ

И заповедаћу, и викати иза гласа;
чврсто му стегни ножне окове.

ХЕФЕСТ

Заврших и то олако.

ВЛАСТ

У кврге дубоко забиј клинове;
строги судија ће процењивати твоје дело.

ХЕФЕСТ

Језик ти за ликом не заостаје у суровости.

ВЛАСТ

Теби твоја самилост,
мени препусти моју округлост.

ХЕФЕСТ

Идемо. Сапет је оковима.

(Хефест̄ одлази.)

ВЛАСТ
(Прометјеју)

Сада се размећи, кради божје дарове,
па их поклањај кратковечнима.
Да те они неће спасти? Богови те погрешно
називају Довитљивцем;¹ самом ти је сада
потребна довитљивост да се ослободиш стега.

(Власији и Сила одлазе.)

ПРОМЕТЕЈ

Зраче божански, брзокрили вихори,
речна врела, прегршти таласних осмеха,
Земљо свемајко, тебе
и свевидеће Сунце зазивам,
Бога да видите, кажњеног од богова.
Гледајте патње што ми предстоје
од сада до у недоглед.
Овакве сурове окове
смислио је за мене нови господар.
Уздишем под тешким бременим
садашње и будуће невоље.
Када и како ће муке моје се окончати?
Али шта то говорим? Будућност ми је
унапред позната, никакво зло

¹ Корен Прометејевог имена налази се у грчкој речи *προνο(ε)и:*
мислити (старати се) унапред. (Прим. *йрев.*)

неће ме непредвиђено снаћи.
Усуд морам подносити достојанствено,
снага судбине је непобедива.
Муку своју ипак не могу да прећутим,
а ни да о њој говорим.
Због својих дарова смртницима
трпим сада ово зло.
Украдох огња искру у шупљем штапу скривену,
добро људима, на општу корист.
Грех овај плаћам својим мукама,
окован под ведрим небом.

(Изнанадни шум.)

Ах, какав се то шум чује,
какав то мирис допире?
Људски, божији, или помешан?
Ко је то приспео на удаљену хрид
муке моје да види или с другом намером?
Гледајте ме – сужња, несрећнога Бога,
Зевсовог непријатеља, омраженог
свима боговима што уз њега столују,
због моје љубави према људима.
Ах, какав то опет шум чујем?
Ваздухом бруји лепет крила.
Шта год да је, страх у мени изазива.

(Сћушиши се крилаиша кочија са Хором Океанида.)

ХОР²

Не плаши се. Пријатељски долазимо,
ношене лепетом крила на хрид,
једва савладавши очево противљење.
Стигле смо вихором брзоносним;
тешки удари жезла продрли су
у дубину наше шпиље,
савладавши девојачко оклевање.
Боса, журно крилатом кочијом долетох.

ПРОМЕТЕЈ

Ах, породе плодне Тетије,
кћери Океана, што целу земљу
опасује водом неуспулом,
гледајте ме,
гледајте окове нераскидиве
што ме везују за литицу
урвине ове,
да јој будем убоги стражар.

² Хор се оглашава некад у множини, а некад у једнини зато што се хорске партије често деле, па некад стихове говори цео хор, а некад појединачни члан хора. То је устаљена пракса при поставкама и извођењу античких драма. (Прим. ирев.)

ХОР

Гледам Прометеју,
црни облак суза вид ми замагљује
при погледу на твоје тело,
уз хрид приковано
нераскидивим ланцима.
Нови владари на Олимпу владају;
Зевс се управља
по законима безакоња,
старе властодршце обарајући.

ПРОМЕТЕЈ

Камо среће да ме под земљу баци,
у наручје смртног Хада,
у бескрајни Тартар,
спутаног нераскидивим оковима,
ни Бог, ни смртник
невољи мојој да се не радује.
Сада сам немоћно страшило на ветру,
муке моје, на подсмех непријатељу.

ХОР

Који је то тако бездушни Бог,
да се твојим мукама радује?
Кога твој удес не жести,
осим Зевса?

Само он гневна срца,
ума неумољивог,
прогони Уранов род без престанка.
Док му се душа не засити освете,
ил' док му неко престо неосвојиви
не одузме лукавством.

ПРОМЕТЕЈ

Ипак ће од мене,
окованог тешким железом,
тражити божји господар да сазна
нову тајну о губитку
своје власти и угледа.
Неће ме примамити слатким речима,
нити престрашити страшним претњама
да му тајну откријем,
пре него што ме ослободи окова
и плати за нанету ми муку.

ХОР

Чврст си и непоколебив
пред својом горком невољом,
смело уздижеш глас.
А моју душу
страх дубоки потреса;
дрхтим због твоје судбине,
када и где ћеш

од својих мука у луку пристати.
Сурови Кроносов син
не зна за самилост.

ПРОМЕТЕЈ

Знам да је Зевс окрутан,
да своја дела сматра законом;
омекшаће, ипак,
када га стигне пошаст.
Утишаће свој жестоки бес,
мени спремном, спремно ће
понудити да склопимо братски мир.

ХОР

Кажи, све нам испричај,
због чега те криви Зевс,
због чега срамно и сурово те кажњава?
Реци, ако можеш казати.

ПРОМЕТЕЈ

Говор и ћутање, исти бол ми изазивају,
одасвуд несрећа и јад.
Када су богови напречац заратили
и када је неслога завладала међу њима,

једни су желели да Кроноса збаце са власти
и на његово место доведу Зевса,
а други се за супротно залагали,
никада божји господар да не постане,
мада су моји савети били најумнији,
не успех да придобијем Титане,
Земљине и Уранове потомке.
Потцењујући лукавство,
надали су се олакој победи
извојеваној властитом снагом;
мени је, међутим, мајка Темида,
или Геја – имена многа, један лик –
више пута прорекла исход: беше суђено
лукавством да буде побеђен,
а не силом и јунаштвом.
Ја сам их на ово подстицао,
нису се ни осврнули на моје савете.
Онда се мени учини најбоље
мајку своју да послушам,
да усрдно станем на Зевсову страну,
а он ово усрдно прихвати.
Моја довитљивост посла старог Кроноса
и савезнике му у сеновити бездан Тартара.
За добро којим сам га задужио,
господар богова ме овако награђује.
Од ове болести увек болују властодршци:³

³ У оригиналу, реч *тиранос*: тиранин, силник (облик владавине).
(Прим. прев.)

не верују својим пријатељима.
А на питање зашто ме тако мучи,
јасно ћу вам одговорити.
Чим је сео на очев престо,
обасуо је почастима богове
и доделио им различите власти,
не марећи за сироти људски род;
јасно је одлучио да га искорени,
новим родом да га замени.⁴
Овој његовој одлуци
нико се не успротиви осим мене.
Ја се осмелих, да спасем смртнике
од суноврата у Хад.
Због тога ова сурова, несносна казна,
призор језиви;
за помоћ људима, наместо самилости
ударје ми је неиздрживи јад.
Зевсу на срам!

ХОР

Каменог срца је онај
који не жали твоје муке, Прометеју;
камо среће ни ја да их не видех,
душа ми због њих се раздире.

⁴ Хесиод (8. век п. н. е.) у делу „Послови и дани“ пише да митски богови стварају 4 људска рода (уз пети, полубогова), замењујући увек један другим, односно, искорењујући претходни пре стварања наредног. (Прим. прев.)